

Решетняк Наталія Валеріївна,
викладач хімії вищої категорії, викладач-методист
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З ХІМІЇ

Одним із ключових напрямів виховної роботи в сучасній освіті є громадянське виховання – процес формування свідомого, відповідального громадянина, який володіє особистісними якостями, рисами характеру, світоглядом та способом мислення, що сприяють розвитку демократичного суспільства в Україні. Головна мета громадянського виховання – підготовка молоді до життя в демократичному громадянському суспільстві та в глобалізованому світі, визнання та прийняття фундаментальних цінностей нашого суспільства, а також формування стійкої громадянської позиції кожного студента. Розвиток і становлення громадянина – це складний процес формування особистості, яка поєднує в собі високі моральні якості, громадянську зрілість, патріотизм, професійну компетентність, активність, креативність, а також почуття обов'язку та відповідальності перед суспільством і своєю Батьківщиною [1].

Згідно з Концепцією громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності, перед педагогами постає низка важливих завдань:

- формування національної самосвідомості та відчуття приналежності до рідної землі й народу;
- визнання духовної спадковості поколінь і єдності культурної спадщини;
- виховання патріотизму та відданості служінню Батьківщині;
- розвиток соціальної активності особистості, що базується на готовності брати відповідальність, здатності до спільного життя та співпраці в громадянському суспільстві, а також на умінні робити самостійний життєвий вибір на основі гуманістичних цінностей;
- виховання працелюбності й відповідальності за власні вчинки;
- формування здатності визначати форми та способи своєї участі в суспільному житті;
- виховання негативного ставлення до всіх форм насильства;
- зміцнення гуманістичних моральних засад і поваги до таких цінностей, як свобода, рівність та справедливість;
- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та громадянською відповідальністю;
- розвиток політичної та правової культури через громадянську освіту, яка забезпечує знання про політичні системи, механізми влади, закони та законодавство;
- стимулювання критичного мислення, що сприяє вмінню усвідомлювати та обґрунтовувати власну позицію, знаходити нові ідеї, критично аналізувати проблеми, брати участь у дебатах, переосмислювати аргументи й передбачати можливі наслідки своїх дій.

Серед ключових критеріїв та результатів громадянського виховання важливе місце займає громадянськість особистості. Вона включає моральну, політичну й правову культуру, почуття власної гідності, внутрішню свободу, а також турботу про суспільні ідеали, пріоритети держави, добробут народу та його гармонійні відносини у світовому співтоваристві [2].

Громадянськість – це духовно-моральна цінність, світоглядна й психологічна риса, що визначає обов'язок та відповідальність особистості перед співвітчизниками й Батьківщиною. Вона також передбачає реальну можливість реалізувати сукупність

соціальних, політичних та громадянських прав, а також інтеграцію в культурні та соціальні структури суспільства.

Громадянське виховання вимагає дотримання таких принципів:

- гуманізація та демократизація, які означають рівноправність учасників виховного процесу, взаємну повагу, діалогічність і відкритість до засвоєння громадянських цінностей, таких як щирість, доброта, справедливість, доброзичливість і милосердя;

- самоактивність і саморегуляція, що сприяють розвитку внутрішніх характеристик особистості, формують здатність до критичного мислення, самокритики, самостійного прийняття рішень, усвідомлення громадянської позиції та відповідальності;

- системність, яка передбачає гармонійне впровадження нових якостей у загальну структуру особистості;

- комплексність і міждисциплінарна інтегрованість, що означають поєднання навчальних і виховних процесів та співпрацю різних інституцій – сім'ї, школи, громадських об'єднань, дитячих і молодіжних організацій;

- наступність і безперервність, що полягають у поступовому ускладненні та різноманітності змісту виховання на кожному етапі, формуючи цілісну систему громадянських чеснот особистості;

- культуровідповідність, що забезпечує єдність громадянського виховання з історією, культурою, мовою, народними традиціями та звичаями, забезпечуючи духовну спадкоємність і єдність поколінь;

- інтеркультурність, що базується на інтеграції української та світової культур. Вона передбачає формування особистості на національному ґрунті з відкритістю до інших культур, ідей та цінностей. Така особистість здатна зберігати національну ідентичність, усвідомлюючи національну культуру як невід'ємну складову світової культури [3].

Ефективність громадянського виховання залежить від спрямованості навчально-виховного процесу, в якому ключову роль відіграють предмети соціально-гуманітарного циклу. Одне з важливих місць серед них посідає хімія. Всі заходи громадянського виховання мають базуватися на знаннях, отриманих під час навчальних занять, їх поглибленні і розширенні, адже тільки на основі міцних знань формуються стійкі переконання, які визначають поведінкові стереотипи й дії. Ці заходи мають бути логічним продовженням навчальної роботи, будуватися системно, враховувати принципи послідовності та доступності, а також бути цікавими й захоплюючими. Якщо в ході їх проведення студенти матимуть можливість виявляти творчість, ініціативу, самовиражатися та співпереживати, отримуючи від участі задоволення, поставлені цілі будуть досягнуті.

Ще одним важливим напрямом громадянського виховання є утвердження гуманістичної моралі. Серед моральних цінностей, що визначають громадянську поведінку, особливе значення мають такі як доброта, уважність, чуйність, милосердя, совість, чесність, правдивість, свобода, рівність, справедливість, повага та любов до батьків, толерантність, гідність, працелюбність, відповідальність та інші. Саме ці якості визначають рівень культурного розвитку особистості.

Невід'ємною складовою громадянського виховання є полікультурне виховання, яке включає вивчення різноманітних культур, виховання поваги до їх носіїв, незалежно від расової чи етнічної приналежності.

Громадянська культура також включає екологічну відповідальність, яка є як внутрішньою справою держави, так і питанням міжнародного значення. Вивчення таких тем, як «Хімія в житті суспільства», «Роль хімії в розв'язанні сировинної і продовольчої проблем », «Зелена хімія», «Роль хімії у створенні нових матеріалів» сприяє формуванню громадянської свідомості студентів.

Сучасна молодь повинна бути готовою до життя у відкритому європейському суспільстві, проявляти соціальну активність, громадянську компетентність та усвідомлювати свою роль у суспільстві. Освітня система відіграє вирішальну роль у цьому процесі, допомагаючи формувати громадянську свідомість і стимулювати прагнення молоді до самовдосконалення та активної участі в житті демократичного суспільства.

Список використаної літератури

1. Бех І.Д. Патріотичне і громадянське виховання у власних межах *Освіта для миру*: зб. наук. пр.: у 2 т. / НАПН України та ін. Київ: Переяслав-Хмельницький: Юрка Любченка, 2019. Т. 1. С. 607–618.

2. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.10.2024).

3. Мудрик, А. В. Соціалізація виховання. URL: <https://www.google.com/search?q=Соціалізація+і+вихування+Мудрик> (дата звернення: 20.10.2024).